

SZAKPOLITIKAI JAVASLAT - 2021 No.3

HOGYAN ÚJÍTSUK MEG A DEMOKRÁCIÁT?

Az Egyensúly Intézet javaslatai
a magyar demokrácia korszerűsítésére

**Egyensúly
Intézet**

TARTALOMJEGYZÉK

Vezetői összefoglaló	4
1. Mi a probléma?	6
2. Három trend: a demokrácia előtt álló fő kihívások	7
3. Az Egyensúly Intézet javaslatai a magyar demokrácia korszerűsítésére	10

**Magyarország
jövő időben ▶▶**

— Egyensúly Intézet

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

01

Magyarországon a demokrácia minőségéről és a jogállamiságról szóló viták a közeljövőben várhatóan nem fognak nyugvópontra jutni. Akad azonban néhány kihívás, amely a jelenlegi kormányzati berendezkedéshez való viszonytól függetlenül mindenkit egyformán érint.

02

A demokráciák versenyképességét és fenntarthatóságát ma három trend veszélyezteti: a legitimitáshiány, a szélsőséges politikai polarizáció és a demokrácia hatékonyságába vetett hit megrendülése. A technológiai fejlődés ugyanakkor számos, korábban leküzdhetetlennek tűnő problémára ma már megoldást nyújt – a kérdés csak az, hogy milyen elvek szerint akarunk élni ezekkel.

03

A jogállami demokrácia két, egymással feszültségben álló és egymást felté-

telező elem kényes egyensúlyára épül: a többségi elvre (népuralom) és az alkotmányosságra (joguralom). A demokratikus rendszer újrakalibrálásához tisztáznunk kell, hogy melyiknek hol húzódik az illetékességi határa, vagyis hogy hol van szükség több, illetve hol van szükség kevesebb demokráciára.

04

A jogállami demokrácia legitimitásának növelése érdekében bízunk jobban a választókban! Részvételi költségvetés keretében minden városban és a főváros kerületeiben a polgárok döntsenek a költségvetés 2 százalékáról! A wikidemokrácia eszközével vonjuk be a polgárokat a jogalkotás folyamatába! 2030-ra tegyük lehetővé a gördülékeny és biztonságos e-szavazást!

05

Fiatalsítsuk meg a politikát: csökkentjük 16 évre a szavazói korhatárt, és tegyük kötelezővé a szavazást az elsőválasztóknak!

06

A jogállami demokrácia hatékonyságának és fenntarthatóságának érdekében bízunk kevésbé a választókban! A többségi akarat változékonyságát már ma is számos antidemokratikus, vagyis a választói akarat ingadozásától függetlenített intézmény, mindenekeelőtt a bíróságok és a jegybankok ellensúlyozzák. Számos további terület létezik még, amelyen a szakmai kompetencia egyértelműen jobb, míg a politikai szempontok és függelmi viszonyok rosszabb döntésekhez vezetnek. Növeljük a teljesítményalapú intézmények arányát ott (de csak ott), ahol a kompetencia és a függetlenség követelménye ezt kívánja!

07

Az állam vezető tisztségeit nyissuk meg a világ legjobb szakemberei előtt! Hagyjuk meg a politikusoknak a szakpolitikai irányok kijelölését, de távolítsuk el tőlük a hatalmuk korlátozására hivatott intézményeket! Ezek vezető tisztségeit a politika helyett független szakmai jelölőbizottságok segítségével töltsük be, minél inkább a mérhető szakmai kiválóság és minél kevésbé a politikai kötődések alapján!

08

Bástyázzuk körbe a demokráciát! Ne szolgáltatassuk ki az alkotmányos rendszert a választási szerencse forgandóságának: tegyük „rugalmatlanná” kiemelt alkotmányos intézményeinket!

09

Kétharmad helyett kössük háromnegyedek többséghez az alkotmányos alapjogokat és a demokratikus versenyt szabályozó törvények elfogadását, illetve módosítását! 2024-től az állampolgári öntudatra és demokratikus készségekre nevelés legyen önálló, kompetencia- és élményalapú, legalább heti két órában tanított tantárgy az alap- és középfokú oktatásban!

A témához kapcsolódó részletes háttér-tanulmányunk elérhető az Egyensúly Intézet honlapján:

www.egyensulyintezet.hu

1. MI A PROBLÉMA?

Magyarországon az elmúlt évtizedben a demokrácia és a jogállamiság helyzete folyamatosan heves viták tárgya volt és máig is az. A demokráciával kapcsolatos megosztottságban belátható időn belül nyugvópontra nem, legfeljebb ideiglenes átrendeződésekre számíthatunk. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a demokratikus intézmények működésével kapcsolatban ne lennének olyan megoldandó problémák és modernizációs kihívások, amelyek a jelenlegi magyarországi rendszer megítélésétől függetlenül hosszú távon mindannyiunkat egyformán érintenek.

A politikába vetett állampolgári bizalom csökkenése, a szélsőséges politikai polarizáció, a közigazgatás átpolitizált-

sága vagy a társadalom elöregedése a világ minden táján, így Magyarországon is pártállástól függetlenül aggasztó, a demokráciák fenntarthatóságát aláásó problémák. E tendenciák hatására a politika jövőjén gondolkodók közül még az optimistábbak is a demokrácia többoldalú válságára és megújításának sürgető szükségére figyelmeztetnek, de **olyanok is akadnak, akik nyíltan vagy burkoltan egyenesen amellett érvelnek, hogy a történelem meghaladta ezt a kormányzati rendszert.** Mindeközben a technológia fejlődése, mindenekelőtt az internet, az okostelefonok elterjedése vagy a blokklánc-technológia új lehetőségeket is teremt a demokratikus intézmények továbbfejlesztésére.

AZ ALÁBBIKBAN A KÖVETKEZŐ KÉRDÉSEKKEL FOGLALKOZUNK:

01

Milyen válaszokat adhatunk Magyarországon a demokráciák legitimitációs deficitjére?

E kérdések megválaszolásakor arra is kitérünk, hogyan hasznosíthatnánk a demokrácia mechanizmusában a **technológiai forradalom adta lehetőségeket**, illetve hogyan állíthatjuk ezeket az általunk elérendőnek tartott célok szolgálatába.

02

Miképp növelhetnénk egyszerre a demokratikus részvételt és a döntéshozatal minőségét, vagyis hol lenne szükségünk több demokráciára, és hol kevesebbre?

...az internet, az okostelefonok elterjedése vagy a blokklánc-technológia új lehetőségeket is teremt a demokratikus intézmények továbbfejlesztésére.

03

Hogyan csökkenthetnénk a demokrácia elfogadottságát aláásó szélsőséges politikai polarizációt?

2. HÁROM TREND: A DEMOKRÁCIA ELŐTT ÁLLÓ FŐ KIHÍVÁSOK

2.1. LEGITIMÁCIÓHIÁNY

Világszerte tetten érhető az az érzet, hogy a demokrácia nem a többség, hanem egy szűk elit érdekeit szolgálja, a választóknak pedig nincs érdemi befolyásuk a közös ügyeik alakulására. Vagyis **a demokráciát mindenekelőtt a legitimitáshiány és a politikából való választói kiábrándultság fenyegeti.** Az emberek egyre kevésbé tudnak hinni benne, hogy a népuralom valóban az ő uralmukat jelenti, különösen akkor, ha a népszuverenitás gyakorlása csupán a meghatározott időközönként megrendezett választásokra korlátozódik.

A századunkban megsokasodó bizonytalanságok, a globális terrorizmus, az egymást követő természeti, pénzügyi, gazdasági válságok hatására jelentősen **csökkent a demokrácia hatékonyságába vetett hit.** Egyre gyakrabban fogalmazódik meg az a hipotézis, hogy a központosított tekintélyuralmi rendszerek hatalmi korlátok és emberjogi aggályoskodás híján hatékonyabban tudnak reagálni a váratlan krízishelyzetekre, ezért végső soron szükségszerűen felül fognak kerekedni a lassú elsorvadásra ítélt demokráciákkal szemben. A tapasztalatok alapján a demokráciákat egyelőre korai lenne temetni, de **a demokratikus**

döntéshozatal minőségének javítása elengedhetetlen e rendszerek tartós stabilitásához.

A huszonegyedik század fejlett társadalmi előtt álló egyik legsúlyosabb kihívás a **népességfogyás és a társadalom ezzel összefüggő elöregedése.** Ez a trend Magyarország demográfiai viszonyait és a demokrácia fenntarthatóságát is érinti: a 65 évesnél idősebbek a választókörök egyre nagyobb hányadát fogják kitenni. **Az idősebbeknek a szavazáson belüli túlsúlya a jövőben súlyos generációs feszültségek és legitimitációs deficit forrása lehet, már csak azért is, mert a preferenciáik jellemzően eltérnek a fiatalabb generációkéitól.** Végső soron a politikai közösség kohézióját és legitimitását áthatja alá, ha az aktív korúakban az az érzet alakul ki, hogy az általuk megtermelt javakból egyre kevesebb jut nekik és gyermekeiknek, és egyre több a szüleik, nagyszüleik nemzedékének. **A demokratikus részvétel növelésének és olyan hosszú távú befektetések elősegítésének, mint az oktatás vagy a fenntarthatóság, egyik előfeltétele a tudatos, aktív fiatal választók politikai aktivitásának ösztönzése.**

I 2.2. A POLITIKAI DÖNTÉSHOZATAL MINŐSÉGE

A jogállami demokrácia két, egymást feltételező és egymással feszültségben álló elem kényes egyensúlyára épül: a népszuverenitásra (népuralom) és a többségi akaratot korlátozó alkotmányosságra (joguralom). Az első túlsúlya a többség diktatúrájához, míg a második dominanciája illegitim, elitista technokráciához vezet. Mindkettő összeegyeztethetetlen a jogállami demokrácia alapjaival, ezért utóbbi fenntartható működésének előfeltétele, hogy meg tudjuk húzni a rendszer két fő elemének illetékességi határát.

A politika és más szakmák közötti fő különbség az, hogy a legfontosabb politikai választásainkat gyakran nem a pusztán tények vagy a szakértelem, hanem hitek és érték-választások határozzák meg.

Az elitista technokrácia nemcsak azért veszélyes kísértés, mert végső soron aláássa a demokráciák legitimitását, hanem azért is, mert valójában illúzió: arra a hibás és a demokrácia lényegével összeegyeztethetetlen feltételezésre épül, hogy a politika depolitizálható, hogy általában létezhet egyetlen objektív helyes megoldás, amelynek megtalálása csupán tudás és szakértelem kérdése.

Az állam működésének ugyanakkor számos olyan területe is akad, ahol a megismerhető tények és a szakmai szempontok nem csupán fontosak, de viszonylag tárgyilagosan értékelhetők is – és ezeken a területeken kifejezetten romboló, ha a szakmaiság helyett a hit, a politikai szempontok vagy különféle függelmi viszonyok érvényesülnek. Ezeken

a területeken meghatározott szakmai kompetenciákra van szükség, amelyek nagyon gyakran vezetnek a laikus többség rövid távú akaratával szembenelő döntésekre. Az igazságszolgáltatás vagy a monetáris politikát a kormányoktól és a választói akaratától függetlenül irányító jegybankok példája azt támasztja alá, hogy paradox módon a demokráciák hosszú távú versenyképességét bizonyos esetekben a kevesebb demokrácia szolgálja a leginkább. A kérdés csak az, hogy milyen alapelv szerint húzzuk meg a határokat, hogy egyszerre kerülhessük el a többség diktatúráját és az illegitim technokráciát.

A többségi felhatalmazással szemben a meritokrácia eddig jobbra olyan területeken bizonyult jobbnak, amelyeknek két fontos megkülönböztető jegyük van: az, hogy

a) a legtöbb politikai döntési helyzettel ellentétben egyértelműen megkülönböztethetünk „jó” és „rossz”, vagyis a mindenki által helyesnek tartott célok elérését szolgáló és nem szolgáló döntéseket, illetve hogy

b) a politikai befolyásoltság és a többségi elv következtében a „rossz” döntések felé hat a „jó” döntések helyett.

A két feltétel egyidejű teljesülése jellemzően két területen figyelhető meg: a közigazgatásban (vagyis a politikusok által meghatározott célok gyakorlatba ültetésekor), illetve a politikai verseny tisztaságát és az alapvető jogok érvényesülését befolyásoló normákat alkalmazó intézmények működésében – ha a kevesebb demokrácia elvét ezekre a területekre korlátozzuk, anélkül tehetjük hatékonyabbá és fenntarthatóbbá a demokráciát, hogy elitista technokráciává züllesztzenék azt.

I 2.3. SZÉLSŐSÉGES POLITIKAI POLARIZÁCIÓ ÉS BIZALOMHIÁNY

Az utóbbi évtizedekben a politikai polarizáció a világ számos, stabilnak hitt demokráciájában fenyegető mértéket öltött. A politikusokat és az aktív választókat egyaránt a kompromisszumkeresés visszaszorulása és az extrém ideológiai pozíciók képviselése jellemzi, amelyek között egyre inkább lehetetlennek tűnik az átjárás vagy a gesztuspolitika, de olykor a másik létjogosultságának elismerése is.

A szélsőséges polarizáció csökkenti a szakpolitikai döntéshozatal minőségét, gyengíti a társadalmi kohéziót, aláássa az alkotmányos rend legitimitását, és a gazdasági növekedésre is fékező hatást gyakorol. Alapvető kérdésekben megosztott polgárok között természetesnek

tekinthető bizonyos fokú bizalmatlanság megléte – beláthatatlan következményekkel járhat azonban, ha ez a bizalmatlanság a demokratikus rendszer működésébe vetett hitet is lerombolja.

Magyarországon az elmúlt két évtized során veszélyesen megnőtt a politikai polarizáció mértéke. Az utóbbi évek felmérései alapján a ráadásul a társadalmat feszítő ellentétek nem kizárólag spontán folyamatok, hanem a versengő elitcsoportok extrém módon megosztó politikai diskurzusainak hatására éleződnek. A hazai demokrácia hosszú távú fenntarthatósága csakis e probléma kezelésével együtt képzelhető el.

3. AZ EGYENSÚLY INTÉZET JAVASLATAI

I 3.1. BÍZZUNK JOBBAN A VÁLASZTÓKBAN!

▶ 2030-RA TEGYÜK LEHETŐVÉ A GÖRDÜLÉKENY ÉS BIZTONSÁGOS E-SZAVAZÁST!

A demokratikus részvétel (és különösen a fiatalabb szavazóké) növelése érdekében **2030-ra minden magyar választó szavazhasson elektronikusan: interneten, illetve okostelefonon!**

A technikai feltételek megoldása mellett a választókat is fel kell készíteni a szavazás újfajta módjaira – mindenképp **a digitális kompetenciák célzott fejlesztésével és tapasztalatok gyűjtésével.** A következő évtizedben ezért kísérletezzünk kicsiben: például helyi népszavazásokon, elektronikus állampolgári konzultációkkal vagy éppen a „párhuzamos” szavazás lehetőségével (vagyis kísérleti jelleggel, egyelőre jogkövetkezmények nélkül a szavazóhelyiségben legyen lehetőség az elektronikus szavazásra is).

Az átmenet elősegítése érdekében **2022-t követő első országos választástól kezdve minden szavazóhelyiségben legyen lehetőség a hagyományos, papíralapú módszer helyett elektronikus szavazógéppel, úgynevezett szavazókioszkkal voksolni.** A szavazógépek alkalmazása, amellyel, hogy segítheti a választók fokozatos átállását a papíralapú szavazásról és a választási szervek tapasztalatszerzését az elektronikus választások menedzseléséről, **a legtöbb ma ismert választási csalási módszert – így például a láncszavazást – is ellehetetlenítene.**

▶ FIATALÍTSUK MEG A POLITIKÁTI! – 2026-TÓL CSÖKKENTSIK 16 ÉVRE A VÁLASZTÓJOGI KORHATÁRT!

A neurológia és a pszichológia felismerései alapján ekkorra már minden, a tudatos választáshoz szükséges kompetenciával rendelkezünk. Ugyanakkor a tizennyolc évnél fiatalabbak a kutatások szerint **nagyobb eséllyel adják le első szavazatukat, és a szavazás ugyancsak nagyobb eséllyel válik ismétlődő magatartássá az életükben.**

Az első lehetőség az, hogy minden magyar állampolgár számára legalább az első alkalommal kötelezővé tesszük a szavazást (ami akár érvénytelen szavazást is jelenthet).

A legfiatalabb és az idősebb magyar választók részvételi szokásainak extrém különbségeit figyelembe véve itt jelentős tartalékok rejlenek. 2026-ig – előreláthatóan a 2022-es utáni első országgyűlési választás évéig – **az intézményrendszernek és a pártoknak is lenne elég idejük felkészülni a változásra.**

▶ LEHETŐSÉGBŐL GYAKORLAT – TEGYÜK KÖTELEZŐVÉ AZ ELSŐ SZAVAZÁST!

A kutatások szerint **aki az első lehetőség alkalmával él választójogával, az később is nagyobb valószínűséggel fog részt venni a választásokon.** Ezért különösen fontos, hogy az elsőszavazók éljenek is frissen kapott jogukkal. Erre egy „kemény” és egy „puha” eszköz is igénybe vehető. Az első lehetőség az, hogy **minden magyar állampolgár számára legalább az első alkalommal kötelezővé tesszük a szavazást** (ami akár érvénytelen szavazást is jelenthet). **A kényszer helyett ösztönzőkkel is sarkallhatjuk az első szavazást,** a felsőoktatási felvételi plusz pontoktól a babakötvény mintájára megalkotott, a választási részvétel igazolásához kötött felhasználású „választói kötvényig”.

▶ 2024-TÓL MINDEN VÁROSBAN ÉS FŐVÁROSI KERÜLETBEN A HELYBEN ÉLŐK RÉSZVÉTELI KÖLTSÉGVETÉS KERETÉBEN DÖNTSENEK A KÖLTSÉGVETÉS FŐÖSSZEGÉNEK LEGALÁBB 2 SZÁZALÉKÁRÓL!

Ez az intézmény a tapasztalatok szerint erősíti a politika iránti bizalmat és a településhez való érzelmi kötődést, illetve fejleszti a közösség képességét az együttműködésre és a politikai folyamatok jobb megértésére. Fontos, hogy **a részvételi költségvetés ne kampányszerű látszatjog legyen,** hanem évente ismétlődő és értelmezhető összeg feletti rendelkezést biztosító jogosultság. **A városok költségvetésének 2 százaléka már kellően nagy összegű forrást jelent ahhoz, hogy a polgárok érdemi, érezhető eredményt**

érhessenek el a források felhasználásával, ugyanakkor az önkormányzatokat sem hozná nehéz anyagi helyzetbe.

▶ VONJUK BE A POLGÁROKAT A JOGALKOTÁSBA: WIKIDEMOKRÁCIÁTI!

Az internet ma már lehetőséget biztosít arra, hogy egymás számára tökéletesen ismeretlen emberek tömegei közösen dolgozhassanak egy tartalom létrehozásán. A folyamat kontroll alatt tartásának lehetőségességéről nem csak az olyan online tudástárak tanúskodnak, mint a Wikipédia, ahol egy-egy szócikk legapróbb módosítását is elhivatott felhasználók sokasága ellenőrzi.

Ennek a módszernek a jogalkotásban való alkalmazásáról már „éles” törvényhozási tapasztalatokkal is bőségesen rendelkezünk, Új-Zélandtól Brazíliáig. Ebben a modellben a választóknak korlátozott ideig van lehetőségük olyan jogszabályokon dolgozni, amelyek esetében egyértelműen meghatározott célok elérésének helyes részletszabályait vagy azoknak egy részét kell kidolgozni, illetve ahol érdemes az érintett polgárok – vagy éppen szakértők – lehető leg szélesebb körének szempontjait becsatornázni.

A szükséges infrastruktúra megteremtését és a választópolgárok felkészítését követően 2024-től Magyarországon is kezdjünk el kísérletezni ezzel a módszerrel!

I 3.2. BÍZZUNK KEVÉSBÉ A VÁLASZTÓKBAN!

▶ TELJESÍTMÉNYALAPÚ INTÉZMÉNYEKET!

A hatalom ellenőrzését vagy az alapvető alkotmányos jogok védelmét ellátó intézmények vezetőit ne azok a politikusok válasszák, akiket ezeknek az intézményeknek ellenőrizniük kell! Az Alkotmánybíróság, a Kúria és az Országos Bírói Hivatal, az ügyészi szervezet, az Állami Számvevőszék, a Nemzeti Választási Bizottság, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, a jegybank, a Gazdasági Versenyhivatal és a Közbeszerzési Hatóság vezetőit a szakmai felkészültség és a politikai függetlenség maximális biztosítása érdekében **a politika helyett szakmai jelölőbizottságok segítségével kell kiválasztani.** E testületek tagjai kikerülhetnek egyetemi tanszékek delegáltjaiból vagy választott képviselőiből, szakmai érdekképviselői testületekből vagy akár meghatározott tudományterületi mutatók alapján az érintett szakma legkiválóbb képviselői közül – a lényeg, hogy **kiválasztásukat minél inkább a mérhető szakmai kiválóság és minél kevésbé a politikai kötődések határozzák meg.** Alkotmányos kontrollintézményeink depolitizálása és valódi függetlensége egyszerre növelhetné a működésük szakmai színvonalát és társadalmi elfogadottságukat.

▶ TÁVOLÍTSUK EL A SZAKPOLITIKAI APRÓMUNKÁT A POLITIKÁTÓL!

A szakmaiság és a politikai szempontok helyes elhatárolása nemcsak bizonyos tisztségek, hanem **a politika által meghatározott feladatok optimális végrehajtásakor is kulcsfontosságú.** Az adórendszer inkoherens szerkezete és rossz működése például többnyire a politikai szempontok alapján megjelölt kivételek, ellentmondó részletszabályok vagy éppen átláthatatlan lobbitevékenység eredménye. A független jegybankok mintájára **hozzunk létre az adópolitika részletszabályait meghatározó Adóügyi Tanácsot!**

Az adórendszer főbb paramétereit (például hogy a GDP hány százalékát tegyék ki az adóbevételek, hogy ebből hány százalék essen a felső tíz százalékra, hogy az adórendszer szolgáljon-e szociálpolitikai célokat, vagy kizárólag a gazdasági növekedést ösztönözze stb.) továbbra is a választott politikusok határozzák meg, de az ezeket a célokat a legjobban szolgáló részletszabályokat a mindenfajta politikai befolyástól mentes Adóügyi Tanács dolgozza ki! Ennek az elvnek az érvényesítésével számos területen lehetne javítani a szakpolitika minőségét, mindenekelőtt a közbeszerzésén, ahol a végrehajtás túlzott átpolitizáltsága évről évre súlyos károkat okoz a nemzetgazdaságnak.

Alkotmányos kontrollintézményeink depolitizálása és valódi függetlensége egyszerre növelhetné a működésük szakmai színvonalát és társadalmi elfogadottságukat.

▶ NYISSUK MEG AZ ÁLLAMOT A VILÁG LEGJOBB SZAKEMBEREI ELŐTT!

Több országban is gyakorlat, hogy bizonyos hivatalokat megnyitnak a világ legjobb szakemberei előtt, függetlenül azok állampolgárságától. Ezt Magyarország is megtehetné, természetesen csak olyan területeken, amelyeken a magyar nyelv anyanyelvi szintű ismerete nem előfeltétele a hatékony munkavégzésnek. **A Magyar Nemzeti Bank, az Állami Számvevőszék, a Gazdasági Versenyhivatal, a Nemzeti Népegészségügyi Központ vagy akár a Buda-**

pesti Közlekedési Központ vezetésére válasszuk ki nyílt pályázaton a világ legjobb szakembereit! A pályázaton a hazai jogszabályi környezet megfelelő ismeretéről is tanú-

bizonyosságot kellene tenni, így a magyar (illetve a magyar állampolgársággal nem rendelkező, határon túli magyar) pályázók még ebben a rendszerben is előnnyel is indulnának.

I 3.3. BÁSTYÁZZUK KÖRBE A DEMOKRÁCIÁT

▶ MERJÜNK LASSÚAK LENNI – RÖGZÍTSÜK HÁROMNEGYEDES JOGSZABÁLYBAN A DEMOKRÁCIA JÁTÉKSZABÁLYAIT!

Demokráciáról csak az alapvető jogok garanciája, demokratikus versenyről pedig csak a verseny tisztasága, szilárd, kiszámítható és pártatlan szabályok megléte esetén beszélhetünk. Ezért **nem szabad kiszolgáltatni az alkotmányos intézményrendszert a választási szerencse forgandóságának.** Minimálisra kell csökkenteni annak lehetőségét, hogy az alkotmányos alapjogokat a politikai verseny erőviszonyait közvetlenül befolyásoló jogszabályokat egyetlen párt vagy politikai oldal egyoldalúan, a saját hatalmi érdekei szerint módosíthassa. **Az alapjogokat és az alapvető alkotmányos intézményeket szabályozó, ma jellemzően kétharmados törvényeket ezért kössük háromnegyedes többséghez, illetve a kiemelt alkotmányos intézmények esetében négy évvel késleltetett hatálybalépéshez!** Ez nem lehetetlenítené el a kormányzást vagy az alkotmányos intézmények alkalmazkodását a változó körülményekhez – pusztán lassítaná, illetve ami még fontosabb, érdemi párbeszédre és a kompromisszum keresésére kényszerítené a mindenkori kormánytöbbséget és az ellenzéket. **Mindennek persze előfeltétele, hogy először sikerüljön konszenzusra jutni az intézményrendszerről, amelyet körülbástyázunk.**

▶ MERJÜNK ÖNKORLÁTOZÓK LENNI – VEGYÜK ELEJÉT A TAKTIKUS KÖRZETMÓDOSÍTÁSOKNAK!

A körzethatárok pártos, versenytorzító módosítása (az úgynevezett gerrymandering) politikusok kezében évszázadok óta a politikai verseny torzításának jól bevált eszköze. A

demográfiai folyamatok miatt időről időre elengedhetetlen körzetmódosítást ma már könnyedén automatizálni lehet, ami által el lehet háritani a politikai manipuláció gyanúját. **A világ számos országában a jogalkotó által meghatározott kritériumok alapján átláthatóan működő, ellenőrizhető algoritmusok végzik ezt a feladatot, amelyek minden emberi szakértőnél jobban tudják érvényesíteni a folyamat pártatlanságát és így legitimitását. Semmiféle technikai akadálya nincs annak, hogy ezt a módszert Magyarországon is alkalmazzuk.**

A demográfiai folyamatok miatt időről időre elengedhetetlen körzetmódosítást ma már könnyedén automatizálni lehet, ami által el lehet háritani a politikai manipuláció gyanúját.

▶ TANULJUK MEG A DEMOKRÁCIA „TÁNCRENDJÉT” – A KÖZOKTATÁSBAN LEGYEN ÖNÁLLÓ TÁRGY A DEMOKRATIKUS KOMPETENCIÁK OKTATÁSA!

A minőségi demokratikus részvételhez elengedhetetlen olyan készségek birtoklása, mint az autonóm, kritikus tájékozódás, a komplex problémák átlátása, a demokratikus vitakultúra, a jogtudat vagy a kompromisszumkészség. Ezeknek a készségeknek a fejlesztése az oktatás feladata,

és számos fejlett demokráciában évtizedek óta mind más tárgyakba integráltan, mind önálló tárgy keretében nagy hangsúlyt fektetnek rá. **2024-től az állampolgári öntudatra és demokratikus készségekre nevelés legyen önálló, kompetencia- és élményalapú tantárgy az alap- és középfokú oktatásban! A diákok az első általános iskolai osztálytól**

az érettségiig legalább heti két órában szerezzenek tudást és tapasztalatot a demokrácia működéséről, és közben legyen lehetőségük elsajátítani a részvételhez szükséges alapvető készségeket és tudást.

A demokratikus nevelés tantárgy keretében a fiatalok éles helyzetekben (például osztálytermi disputákban vagy korlátozott források felett rendelkező iskolai „részvételi költségvetés” bevezetésével) élhessék át, mit jelent az állampolgári jogok és felelősség a gyakorlatban, hogy elsajátíthassák a differenciált ítéletalkotás, a békés egyet nem értés, az érvelés és a kompromisszumkeresés alapvető készségeit. *(A demokratikus nevelés részleteivel az Egyensúly Intézet külön szakpolitikai anyagban foglalkozik.)*

AZ EGYENSÚLY INTÉZET JAVASLATAI

A MAGYAR DEMOKRÁCIA KORSZERŰSÍTÉSÉRE

TERÜLET	JAVASLAT	TERÜLET	JAVASLAT
LEGITIMÁCIÓ- HIÁNY	2030-ra készítsük elő és tegyük lehetővé a gördülékeny és biztonságos, okostelefonos e-szavazást!	A DÖNTÉSHOZATAL MINŐSÉGÉNEK JAVÍTÁSA	Teljesítményalapú intézményeket: a politika helyett szakmai jelölőbizottságok válasszák ki legfontosabb alkotmányos kontroll-intézményeink vezetőit!
	Az átmenet elősegítése érdekében a 2022-t követő első országos választástól legyen lehetőség a hagyományos, papíralapú módszer helyett elektronikus szavazógéppel, úgynevezett szavazókioszkkal voksolni.		Távolítsuk el a szakpolitikai aprómunkát a politikától: az adópolitika vagy a közbeszerzések részletszabályait a politikától független szakértői testületek dolgozzák ki!
	Fiatalítsuk meg a politikát! - 2026-tól csökkentsük 16 évre a választójogi korhatárt!		Nyissuk meg az államot a világ legjobb szakemberei előtt!
	Minden magyar választó számára tegyük kötelezővé a választójogi korhatár betöltését követő első választáson való részvételt!		Merjünk lassúak lenni! - Rögzítsük háromnegyedes jogszabályban a demokrácia konszenzusos játékszabályait!
	2024-től minden városban és fővárosi kerületben a helyben élők részvételi költségvetés keretében döntsenek a költségvetés főösszegének legalább 2 százalékáról!		Merjünk önkorlátozók lenni! - Bizzuk algoritmusokra a választókerületek újrarajzolását!
Vonjuk be a polgárokat a jogalkotásba: 2024-től fokozatosan vezessük be a wikidemokrácia intézményét!	2024-től az állampolgári öntudatra és demokratikus készségekre nevelés az elsőtől a tizenkettedik osztályig legyen önálló, legalább heti két órában oktatót, kompetencia- és élményalapú tantárgy!	A DEMOKRÁCIA KÖRÜLBÁSTYÁZÁSA	

RÓLUNK

Az Egyensúly Intézet jövőorientált szellemi műhely, amely hazánk számára készít jövőképeket, szakmai javaslatokat. Kidolgozni az ország politikai, gazdasági és kulturális jövőképét, szilárd szellemi alapot teremteni a magyarok felemelkedéséhez – a gyorsan változó 21. században az Egyensúly Intézet ezt tekinti egy agytröszt legfontosabb feladatának.

Olyan témákról gondolkodunk, amelyekről kevesebb szó esik a nyilvánosságban, mint kellene. Ilyen téma a robotizáció és az átalakuló munkaerőpiac, levegőnk és folyóvizeink tisztasága, a nemzeti öntudat és a közösségek szerepe egy ország életében, az oktatás jövője, az ország gazdasági kitörési pontjai vagy a megváltozó világrend.

Az Egyensúly Intézet állandó kutatói csapata és tanácsadói testülete közgazdászokból, szociológusokból, politikai elemzőkből, klímaszakértőkből, külpolitikai szakértőkből áll. Sokszínű és magasan képzett, professzionális csapatunk széles körű tapasztalatokkal rendelkezik az akadémiai kutatás és az alkalmazott tudomány területéről egyaránt.

**Magyarország
jövő időben ▶▶**

Egyensúly Intézet

Egyensúly Intézet

Cím: **1024 Budapest, Ady Endre utca 24.**

Telefon: **+36 1 249 5238**

Honlap: **www.eib.hu**

E-mail: **info@eib.hu**

Facebook: **facebook.com/egyensulyintezet**

Twitter: **twitter.com/EIntezet**

Linkedin: **linkedin.com/company/equilibrium-institute1**